

Évtizedes emlékek

Ki emlékszik Varga elvtársra? Senki? Mindenki? – forgatom magamban a kérdést, most, hogy napjainkban mind több visszatekintő írást olvasok, műsört hallok, látok. Tíz év már eléggé hosszú idő, hogy némi objektivitással vizsgáljuk a rendszerváltás eseményeit, ugyanakkor nagyon rövid ez az évtized, hiszen óhatatlanul keverednek a történelmileg említésre méltó események a szubjektum élményeivel.

Varga elvtárs, Zala megye egykori párttitkára ilyen, a történelmi múlt és a már-már humorba hajló szubjektív emlék keveredésének szimbóluma. Varga elvtárs eltorzult arccal üvöltött, magasra emelt, ökölbe szorított ujjai között lengette párttagsági könyvét a parlamentben, amikor Király Zoltán éppen befejezte egyik rendszerbontó fölszólalását. Vajon ki emlékszik erre a jelenetre? Pedig ott feszült abban a rendszerváltás egyszerre dühös és szabad, elkésredett és vidám, óvatos és lendületes indulata. És Varga elvtársat éppen az elvtársai mosolyogták meg.

Király Zoli száználmasan tekintett körbe abból az utolsó sori padból, ami mellett Kádár János mindig kénytelen volt elmenni, ha képviselői helyére igyekezett. Mi, újságírók figyeltük, egyszer sem tekintett Király Zolira, de amikor Varga elvtárs meglengette a tagkönyvét, Kádár sem uralkodott már magán, dühösen kifelé indult, és tanácsatlanul vakarta a fejét. A pillanatot az Országgyűlési Tudósítások megsárgult lapjai őrzik.

Az emlékezet képei összemosódnak, egymásra borulnak. A parlamenti folyosón nyüzsgő újságírók között egyszer föltűnt egy magas úr. Nem sokan ismerték, mégis érezhetően egy lépéssel nagyobb távolságot tartottak tőle, mint a szemtellenül ostromlott politikusoktól. *Czoma László* (aki hosszú ideig a III/III-as vitések megkülönböztetett célpontja volt) igazította el a szájatíri firkáscsoportot: „Cimborák, beszéljetez tisztelettel Magyarország leendő miniszterelnökével” – intett a méltósággal továbbmenő *Antall József* után. Akkor még többen értetlenül legyintettek. Nekik érdekesebb volt *Grósz Károly*, akit egy oszlopnak szögezve faggattak, miért nem hisz a békés átmenetben.

Az aggodalom nem volt alaptalan. Tüntetésről tüntetésre jártunk, és soha nem lehettünk biztosak abban, hogy valahol nem szabadulnak el az indulatok. A legerősebb szorongást a Bem téren éreztem, amikor a későbbi MDF-szék-

házban még munkásörök laktak. Tudtuk, az épület raktáráiban fegyvereket őriztek. Akkor, ott, azon estén nagyon sokan emlegették 1956-ot. Aggódtak, de már nem féltek.

A tömegben akkor kérdezte meg tőlem *Csengey Dénes*: te mit csináltál 1968. augusztus 20-án, amikor bevoztunk Csehszlovákiába? Gyűjtötte a magántörténelmet.

Hasonló tüntetések képsorai érkeztek külföldről. Forrongott az NDK, majd ledől a berlini fal. Három nap múlva – életemben először – Berlinbe utaztam. Egy magyar író, *Eörsi István* segített ki néhány alumínium NDK-s márkával, hogy eljuthassak a híres „Checkpoint Charlie” átkelőhelyhez. A falon tátongó lyukak ellenére ugyanis a külföldiek akkor még nem sétálhattak át szabadon a város egyik feléből a másikba. Így aztán szinte az utolsó pillanatban megismerhettem az NDK határőrzetének kíméletlen pedantériáját. Két órán keresztül babráltak, matattak, vizsgáltak, lökdöstek, nem titkolt haraggal. *Honecker* utolsó katonái így büntették a szocialista békétábor szétrobbantójának számító Magyarországot utasát. Ott, akkor eszembe jutott, vajon Varga elvtárral is ezt tennék.

Berlinből Moszkvába vezetett az utam. Az első este még semmit nem éreztünk a változások szeléből, de másnapra megérkezett a minket is kisöprő vihar. Szó szerint. Az előre lefoglalt szállodából úgy penderítettek ki, mint az ellenséget. Hiába lobbogtattuk a vócsert, no meg a Lenin-portréval ékesített rubeleket, a novemberi fagyban kipanancsoltak minket az utcára, mivel nem tudtunk dollárban fizetni. Ezek után kollégám, barátom tudósítói lakásán elemeztettük, hová is tűnt a testvéri, baráti szövetség...

De az igazi dráma itthon várt. A karácsonyi készülődés meghiit hangulatában egyszer csak fölharsant az utcán az egyik szomszédom: letartóztatták *Ceausescut!* – és elkezdődött Kelet-Európa első televíziós, virtuális forradalma, amit azóta többen méltán neveznek puccsnak. Miközben éjjel-nappal a képernyőt figyeltük, az öcsémért aggódtam, aki Arad és Temesvár fegyverroppogástól hangos utcáin kereste a segítségre váró barátait.

Aztán szerencsésen megérkezett, és szilveszterkor a koccintás közben megkérdeztük egymástól: vajon tíz év múlva mi lesz velünk?

Szendrei Lőrinc